

глибокому осмисленні явища й лише потім їх узагальнення і створення цілісної системи складових процесу економічної активності.

Новизна в розв'язанні проблеми оцінки економічної активності полягає в розмежуванні понять "економічна активність" і "економічно активне населення" та визначенні теоретичного змісту поняття відповідно до особливостей системного підходу. Проведене первинне угруповання факторів впливу на економічну активність надає можливість в подальшому виявити й обґрунтувати взаємовплив економічних, демографічних і соціальних факторів. Цінність подальших досліджень полягає в розробці загальної методики системної оцінки економічної активності, створенні комплексу методів оцінки відповідно до вказаних складових досліджуваного поняття.

Література: 1. Послання Президента України до Верховної Ради України "Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2002 році" // Економіст. — 2003. — №5. — С. 21 – 79. 2. Экономика труда. Учебное пособие для вузов / Под ред. Н. А. Иванова и Г. И. Мечковского. — М.: Высшая школа, 1976. — 424 с. 3. Трудовые ресурсы. Трудовая активность населения: проблемы, пути развития. Сб. научн. трудов / За ред. А. Г. Новицкого. — М.: ПО "Чертановская типография", 1988. — 172 с. 4. Гани-заде Н. Т. Социально-экономические факторы роста трудовой активности рабочих. — Баку: Элм, 1988. — 148 с. 5. Фещур Р. В. Статистика: теоретичні засади і прикладні аспекти. Навчальний посібник / Р. В. Фещур, А. Ф. Барвінський, В. П. Кічор; [За наук. ред. Р. В. Фещура. — 2-е вид., оновлене й доповнене. — Львів: Інтеллект-Захід, 2003. — 576 с. 6. Прибиткова І. М. Основи демографії: Посібник для студентів гуманітарних і суспільних факультетів вищих навчальних закладів. — К.: АртЕк, 1997. — 256 с. 7. Савченко А. Г. Макроекономіка: Підручник / А. Г. Савченко, Г. Д. Пухтаевич, О. М. Тітьонко; [За ред. А. Г. Савченка. — К.: Либідь, 1995. — 208 с. 8. Статистика труда для стран с переходной экономикой. — М.: Финансы и статистика, 1996. — 272 с.

Стаття надійшла до редакції
26.10.2004 р.

УДК 339.5(0430)

Довгаль О. А.

ДІАЛЕКТИКА ПРОТЕКЦІОНІЗМУ І ЛІБЕРАЛІЗМУ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ

It is argued, that dialectics of the relationship of protectionism and liberalism on the external economic policy of the states is the result of not so much from the circumstances cleanly of conjuncture nature, as from inwardly contradictory unity of protectionism and liberalism as constituents of external economic policy.

© Довгаль О. А., 2004

У процесі глобалізації світової економіки теорія вільної торгівлі за рядом принципових моментів та висновків увійшла в суперечність із, мабуть, найвідомішою концепцією ХХ ст. — кейнсіанською теорією державного регулювання економіки. На думку Дж. М. Кейнса і його послідовників, рівновага платіжних балансів не може встановлюватися за допомогою механізму цін і валютних курсів, а необхідними засобами міжнародного регулювання стають експорт капіталу і протекціонізм. На зміну уявленню про світове господарство як сукупність вільно конкуруючих національних господарств прийшло уявлення про нього як про сукупність державно-регульованих господарств, що борються за забезпечення "повної зайнятості". В економічній літературі неодноразово робилися спроби об'єднати, "синтезувати" неокласичну й кейнсіанську економічні концепції у сфері міжнародної торгівлі [1].

Наприкінці ХХ ст. склалися особливо сприятливі умови для подібного роду спроб. З одного боку, сучасний етап НТР, що розпочався, дозволив істотно лібералізувати міжнародну торгівлю розвинених країн, звільнити її від значної частки явних бар'єрів у вигляді квот, тарифів і валютних обмежень. З другого боку, різко зросла роль державного регулювання процесів виробництва і обміну як в окремих країнах, так і на світовому ринку. Основний напрям подібного "синтезу" полягав у теоретичній і прикладній розробці положення, яке виказував ще Дж. К. Кейнс: "Якщо будуть забезпечені умови "повної зайнятості", то знов набувають чинності закони неокласичної теорії — "рідкості", "суб'єктивної корисності", "продуктивності чинників" тощо. Стосовно теорії світового господарства це означає, що відтепер кожна з країн світогосподарської системи розглядається як саморегулююча одиниця, яка ставить свідому мету забезпечити повну зайнятість національних ресурсів методами бюджетної і кредитно-грошової політики" [2].

Аналіз еволюції теорій міжнародної торгівлі і практики їх використання з позицій фундаментальних процесів, що протікають у сучасній світовій економіці, призводить до розгляду протекціонізму й лібералізму як свого роду "суперечливої єдності", розв'язання суперечностей усередині якої, зрештою, й створює ту реальну картину розвитку міжнародної торгівлі, а в більш широкому контексті — інтернаціоналізації економічного життя з її нинішньою найвищою фазою — глобалізацією, яка спостерігається в даний час. Методи протекціонізму і принципи свободи торгівлі не тільки виявляються вписаними в логіку глобалізації, де глобалізація може бути представлена, певною мірою, результатом синтезу протекціонізму і свободи торгівлі. За своєю природою глобалізація так само суперечлива, як і свобода торгівлі: з одного боку, в її основі лежать інтернаціоналізація і інтеграція, джерелом яких лібералізація міжнародної торгівлі, а з іншого — суверенізація і регіоналізація, що засновані на протекціонізмі.

Сьогодні стало очевидним, що забезпечити цілісність світової економіки як глобального ринку вільної конкуренції неможливо: "неоліберальна глобалізація" породжує структуру, яка при досягненні певного порогу сама себе руйнує. Вона характеризується, по-перше, встановленням однополярного світу; по-друге, диктатом з боку міжнародних фінансових організацій; по-третє, дією "рафінованих вимог" раціональності (консервація експортної орієнтації внутрішніх ринків, доларизація національних економік, прагнення національних господарюючих суб'єктів підвищити внутрішні ціни до світового рівня).

Усі ці явища світового патерналізму сковують розвиток і, більш того, спричиняють деградацію окремих національних ринків. "Тому на більш високому ступені розвитку лібералізація неминує набуває форми економічної синергетики, коли в ході послідовних якісних змін системи спостерігаються фазові переходи від саморуйнування до тимчасово впорядкованого хаосу, підсумком яких являється досягнення певної фінальної рівноваги, в якій реалізується трансформаційний потенціал, накопичений у процесі попереднього розвитку" [3].

Протекціонізм і лібералізм — парні категорії, які одна без одної не існують, що являє собою діалектичну суперечність, яка підіймається з одного рівня господарського розвитку на інший, більш високий, і простежується на всіх етапах розвитку світової економіки, припускаючи різні їх комбінації. І на кожному етапі знаходяться сторони, зацікавлені і в протекціонізмі, і у вільній торгівлі. У межах світової економіки міжнародним організаціям і транснаціональним корпораціям вигідна лібералізація сфери міжнародного обміну, національним урядам — протекціонізм; економічно розвинені країни виступають у підтримку принципів свободи торгівлі, а менш розвинені потребують протекціонізму з причин неконкурентоспроможності своєї економіки. В межах національної економіки імпортери підтримують принципи свободи торгівлі, а виробники вимагають проведення протекціоністської політики. В реальній практиці спостерігається, як правило, якийсь проміжний варіант між протекціонізмом і лібералізацією. Побачити протекціонізм або лібералізм в їх "чистому вигляді" практично неможливо, і в кожному конкретному випадку йдеться, по суті, про свого роду "компроміс" між протекціонізмом і лібералізмом, коли грань, що їх розділяє, є дуже рухомою.

На погляд автора, поняття "свобода торгівлі" в сучасних умовах є досить умовним, виходячи з того факту, що ніякої "свободи" ні у внутрішній, ні в зовнішній торгівлі не існує. Чинні в даній галузі жорсткі національні, регіональні, двосторонні, багатосторонні міжнародні законодавства, правила і угоди, природно, обмежують цю "свободу торгівлі" в тому значенні, яке надавали йому А. Сміт і Д. Рікардо. Аналіз динаміки протекціонізму і лібералізму міжнародної торгівлі дозволяє говорити про еволюцію про-

текціоністської політики в напрямі її лібералізації, та, навпаки, про трансформацію політики лібералізації зовнішньоекономічних зв'язків, коли під впливом змін, що відбуваються не тільки в світовій торгівлі, але й у світовій економіці в цілому, а також під впливом кон'юнктурних чинників, посилюється роль протекціоністських форм і інструментів регулювання. Суперечність зазначених тенденцій різного роду торгових, економічних, інтеграційних союзів, які, формуючи зони вільної торгівлі і митні союзи, з одного боку, діють цілком очевидно в напрямі лібералізації міжнародної торгівлі, з другого, — формуючи зовнішньоторговельні бар'єри "по периметру" цих угруповань, фактично проводять політику "колективного протекціонізму". В цьому значенні зіставлення протекціонізму і лібералізації як якихось яскраво виражених антиподів викликає низку протилежних аргументів.

З науково-теоретичної і практичної точки зору є дуже цікавим аналіз співвідношення протекціонізму і лібералізму за схемою: суб'єкт \Rightarrow об'єкт \Rightarrow дія \Rightarrow засоби дії \Rightarrow мета. Відмінності починаються всередині кожного з елементів даної конструкції.

Суб'єктом протекціонізму виступає держава, а під об'єктом розуміється: а) зовнішньоторговельна діяльність; б) внутрішній ринок; в) національна економіка і конкурентоспроможність товарів на зовнішньому ринку; г) галузь економіки залежно від значущості в економіці країни і політичної сили зацікавлених кіл; д) національні виробники. За третім елементом (дією) точки зору зводяться до: захисту; втручання. Засобами дії можуть виступати: а) тарифні і нетарифні інструменти; б) ті або інші форми державного регулювання. Метою протекціонізму може виступати: а) стан захищеності від іноземної конкуренції в своїй країні; б) стан захищеності від іноземної конкуренції в своїй країні і розширення зовнішніх ринків.

Розглянувши зміст визначень протекціонізму, можна виділити основу його видових відмінностей. В науковому обігу зустрічаються угруповання, наприклад, за напрямками протекціонізму (митне обкладення, паратарифи, нетарифні бар'єри, засоби державного стимулювання експорту), розподіл на форми (галузевий, колективний). Наявні і протилежні характеристики: ефективний і неефективний, вибірковий (селективний) і невибірковий, м'який і жорсткий, розумний і вимушений, відкритий і прихований. Важливо відзначити, що вищеперелічені характеристики можуть бути згруповані з точки зору виділених автором елементів визначення протекціонізму: наприклад, за об'єктами протекціонізму (галузевий, аграрний, селективний), за дією суб'єктів протекціонізму (агресивний, жорсткий, розумний), за засобами дії (тарифний, нетарифний, прихований). Кожне визначення протекціонізму несе своє смислове навантаження і характеризує той або інший елемент виявленої автором конструкції. З розширенням складу інструментів зовнішньоторговельного регулювання існуючий ряд

визначень протекціонізму залишається відкритим і може бути продовжений.

Поняття "лібералізм" вживається автором як традиційний синонім політики вільної торгівлі. Під суб'єктом лібералізму може розумітися держава, а під об'єктом: зовнішня торгівля і внутрішній ринок. Дією суб'єкта лібералізму може бути: а) стриманість від безпосередньої дії; б) відкриття внутрішнього ринку; в) мінімальне втручання; г) свобода в ухваленні і здійсненні рішень. Метою дії суб'єкта лібералізму може виступати: а) отримання вигоди від обміну; б) посилення конкуренції на внутрішньому ринку; в) підвищення рівня життя населення.

Провівши поелементний аналіз змісту визначень протекціонізму і лібералізму, можна зробити ряд узагальнень. Відмінність цих напрямів у торговій політиці полягає в такому елементі, як "дія": огорожа — відкриття (як антиподи). Що ж до терміна "захист", то він не є антиподом терміна "стриманість від безпосереднього втручання держави", оскільки значення терміна "захист" значно ширше. Мета "стан захищеності від іноземної конкуренції" і мета "отримання максимальної вигоди для обміну" не являються антиподами. Друга мета діалектично включає першу і не суперечить їй. Об'єкти протекціонізму і лібералізму багато в чому збігаються. Відмінність носить функціональний характер і може бути зведена до організаційно-технічної сторони справи.

Протекціонізм і лібералізм розглядаються і в теорії, і на практиці як протилежності на підставі емпіричних даних згідно з функціональними відмінностями. Разом з тим вони мають і щось спільне, що не означає їх рівності. Сміслові значення протекціонізму і лібералізму зводяться до нагальної необхідності задоволення насущних потреб суспільства (тих або інших його суб'єктів) в особі держави. Йдеться про такі потреби, як національна безпека, макроекономічна стабільність, стійкий економічний розвиток, підвищення життєвого рівня населення, посідання гідного місця у світовій економіці, що глобалізується. Сам статус цих потреб, характер необхідності, важливості, усвідомлення рангу "державності" дає підставу побачити національні інтереси країни як генетичну основу протекціонізму і лібералізму. Приватні інтереси різних суб'єктів, виявлені, усвідомлені і зведені в ранг національних інтересів, створюють єдність протекціонізму і лібералізму, що додає їм соціальної значущості.

Таким чином, проведений аналіз змісту понять показує, що вони досліджуються переважно у функціональному аспекті. По-перше, суперечність протекціонізму і лібералізму вивчається статично, без аналізу переходів з одного якісного стану в інший. По-друге, більшість економістів вважає в якості провідної сторони суперечливої єдності протекціонізму і лібералізму — лібералізм (вільну торгівлю), і закономірно саме його беруть за початковий пункт у пошуках

критерію оптимізації зовнішньоторговельної політики. Внаслідок подібного підходу протекціонізм зводиться до зовнішньоекономічного акту лише як зовнішній (політичний) спонукальний мотив. Подібні погляди з'явилися внаслідок недооцінки значущості генетичного аспекту аналізу протилежності протекціонізму і лібералізму. На думку автора, тільки дослідження її генетичної природи дозволяє теоретично вірно відтворити й обґрунтувати необхідність тієї або іншої функціональної форми зовнішньоекономічної політики, оскільки генетична природа способу руху суперечності визначається характером його провідної сторони.

Протекціонізм, що розуміється однозначно, є синонімом консерватизму, неконкурентоспроможності видів діяльності. Лібералізм сам по собі виступає синонімом космополітизму і символом компрадурської буржуазії. Протекціонізм внутрішньосуперечливий і не самодостатній, на певному етапі він самоусувається так само, як і лібералізм. Протекціонізм несе в собі своє заперечення, і це є його саморозвитком, його продовженням у лібералізмі. У зв'язку з цим важливо при розгляді відносно протилежних видів зовнішньоекономічної політики (або протекціонізм — або лібералізм) бачити генетичну основу цієї відносності, їх соціально-економічну форму. Протекціонізм має внутрішню суперечність, це суперечність загального й особливого, що виражається в його властивостях — "селективний", "розумний", "галузевий" — і говорить про відмінності всередині єдності протекціонізму і лібералізму. Необхідно розрізняти генетичну суперечність протекціонізму як джерело його розвитку і функціональні суперечності протекціонізму. Суперечність, що полягає в розділенні в часі і в просторі здійснюваних дій стосовно заміщення імпорту вітчизняною продукцією і підвищення ефективності в майбутньому, відноситься до функціональних суперечностей протекціонізму. Так, наприклад, прагнення окремих країн до заміщення імпорту вітчизняною продукцією на початковому етапі не вигідне, хоча в майбутньому воно може призвести до підвищення ефективності виробництва.

На погляд автора, методологічно важливим є питання про місце і роль тієї або іншої суперечності. Здавалося б, немає відмінностей у тому чи являється та або інша суперечність внутрішньою або зовнішньою, генетичною або функціональною. Це чисто теоретичне питання упирається у вибір конкретної стратегії управління рухом суперечностей протекціонізму і лібералізму. Правильний вибір стратегії управління відповідно до типу суперечності протекціонізму дозволяє використовувати творчі потенції суперечностей протекціонізму, зводячи до мінімуму негативну і тим більше руйнівну дію, як, наприклад, консервація неконкурентоспроможних виробництв, "розкриття" національної економіки у світовому господарстві тощо. Якщо стати, наприклад, на позицію того, що розрив у часі і в просторі — генетична суперечність протек-

ціонізму, то слід вести пошук таких форм, які забезпечують взаємозбагачення протилежностей даної суперечності, розгортання її творчих позицій. Проте практика зовнішньоекономічної політики свідчить про зворотне: розділення у просторі й у часі дій відносно заміщення імпорту вітчизняною продукцією і результатів підвищення ефективності виробництва перешкоджає своєчасному отриманню вигоди виробниками, чия продукція одержує тарифний або нетарифний захист, і тим самим знищує стимул до використання протекціоністських заходів. Тому конкретний механізм реалізації протекціонізму повинен бути направлений не на розгортання цієї суперечності, а на її усунення.

Внутрішня суперечність протекціонізму полягає в його подвійності: з одного боку, відкритість економіки, невтручання держави, з другого — одночасно передбачається вже як факт, що відбувся, захист національного виробника і зростання добробуту в суспільстві. Лібералізм як синонім відкритості повинен органічно включати поняття "захищеність національних економічних інтересів". Характеристики лібералізму "стихийний" і "розумний" відображають внутрішню напругу і самозаперечення. Тому "розумний лібералізм" і "розумний протекціонізм" — це зона взаємопроникнення протилежностей один в одного. Розумним, з точки зору автора, слід вважати такий рівень протекціонізму (лібералізму), який, з одного боку, не входить у суперечність із національними економічними інтересами, а з іншого — забезпечує нормальний, неускладнений доступ конкурентоспроможних іноземних товарів і послуг на ринок даної країни. Саме рівень розумного протекціонізму, здається, слід вважати вихідним пунктом у пошуках критерію оптимізації зовнішньоекономічної політики. Скорочення кількості обмежень у зовнішній торгівлі як у порівнянні з початковою точкою розумного протекціонізму, так і в цілому повинно означати здійснення процесу лібералізації зовнішньої торгівлі. І, навпаки, їх збільшення як до рівня розумного протекціонізму, так і вище від нього свідчить про посилення протекціоністських тенденцій у зовнішньоекономічній політиці держави.

Прямий генетичний зв'язок із протекціонізмом, який історично, й логічно передувє лібералізму, мають національні економічні інтереси. Теоретично протекціонізм у своїй соціально-економічній формі виводиться з національних економічних інтересів, самореалізація яких відбувається через внутрішню їх суперечність — суперечність між зовнішнім і внутрішнім секторами національних економічних інтересів, яка реалізується як через протекціонізм, так і через лібералізм. Роздвоєння форм реалізації єдиного цілого національного економічного інтересу на протилежності треба здійснювати так, щоб не втрачалася сама єдність соціально-економічної форми. Лібералізм теоретично не виводиться напряму з

національних економічних інтересів, його можна вивести тільки з протекціонізму як вищої форми його самозаперечення. Проте лібералізм поза реалізацією національних економічних інтересів стає ірраціональним: "свобода торгівлі неможлива без обережностей, тому що сліпе застосування цього правила швидко привело б до підкорення слабого сильним, до виникнення об'єктивної ситуації економічного "колоніалізму", нестерпної для країни" [4].

Безумовно, формула "лібералізм є вища форма протекціонізму" вимагає діалектичного її розуміння. І це таїть у собі небезпеку розмивання кордонів між даними категоріями, зведення однієї з них до іншої. У практиці зовнішньоторговельної політики таке отождолення може служити основою для виникнення волюнтаризму, який, прикриваючись тезою "все для захисту національних інтересів", виявляється як в недооцінці суворой кількісної визначеності "відкритості", так і в переоцінці протекціоністських заходів. Їх соціально-економічна єдність, що визначається національними економічними інтересами, не означає можливості "відкладання на потім" захисту національного виробника або свавільного встановлення пропорцій між ними.

Тому при виборі напряму зовнішньоекономічної політики послідовність прийняття рішень може, на думку автора, бути представлена в такому порядку: *соціальна форма* (адекватність саморозвитку та самореалізації національних інтересів) ⇒ *економічна форма* (співвідношення вигід та втрат суб'єктів) ⇒ *функціональна форма* (арсенал інструментів від обмеження до повного невтручання).

З погляду сказаного вище здається, що кожний із видів протекціонізму і лібералізму відносний, проте всі вони розташовуються на одній осі в межах двох екстремальних випадків. Таке розуміння дистанційності у функціональному аспекті протекціонізму і лібералізму аналогічно багатоваріантності вибору того або іншого інструмента зовнішньоекономічної політики. При цьому той або інший інструмент повинен адекватно відображати соціально-економічну форму єдності, яка визначається національним інтересом. Місце інструмента зовнішньоекономічної політики на осі характеризує максимальний ступінь реалізації усвідомлених національних інтересів. Разом з тим загальне ускладнення соціальної й економічної дійсності призводить до того, що об'єкт зовнішньоекономічної політики вимагає диференційованого підходу по відношенню до його елементів. Не включено, що незабаром із розширенням і поглибленням світогосподарських зв'язків некоректно буде заявляти про якийсь один напрям зовнішньоекономічної політики в цілому для країни, оскільки одночасно можуть проводитися політика вільної торгівлі і політика протекціонізму, але відносно різної продукції.

Таким чином, спостережувана фактично діалектика протекціонізму і лібералізму в зовнішньоеконо-

мічній політиці держав, виникає не стільки з обставин чисто кон'юнктурного характеру, скільки із внутрішньосуперечливої єдності протекціонізму і лібералізму як складових зовнішньоекономічної політики. У міру наростання процесу інтернаціоналізації економічного життя і тим більше з переходом до вищої фази інтернаціоналізації — глобалізації світової економіки — ця діалектична єдність набуває нових змістовних характеристик і нових форм прояву. Дійсно, тут відкритість і лібералізм починають реалізовувати себе на якісно новому, більш високому — глобальному — рівні, коли формується все більш економічно цілісна світова система господарства.

Література: 1. Евстигнеева Л. Субфедеральные аспекты глобализации / Л. Евстигнеева, Р. Евстигнеев // Вопросы экономики. — 2003. — №5. — С. 50. 2. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. — М.: Прогресс, 1978. — С. 494. 3. Кудров В. И. Мировая экономика: Учебник. — М.: Экономика, 1999. — С. 54 – 56. 4. Пейро М. Международные экономические, валютные и финансовые отношения: Пер. с франц. / Общ ред. Н. С. Бабинцевой. — М.: Прогресс, Универс, 1994. — С. 478. 5. Соколов В. Современный мир и национальная экономическая политика // Мировая экономика и международные отношения. — 1997. — №10. — С. 11.

Стаття надійшла до редакції
03.11.2004 р.

УДК [339.138:330.4](075.8)

Мохаммед Арабиат

АНАЛИЗ МОДЕЛИ РЕКРУТИЗАЦИИ

In the article the analysis of recruitment model is executed. On the basis of the disclosing essence of the recruitment mechanism with use of the distributor and the sponsor's functions of utility the estimation of a level of wages of the sponsor is offered at the zero income of the sponsor.

Система продвижения товаров, основанная на принципах сетевого маркетинга, предполагает наличие дистрибьюторской (дилерской) сети. Механизмы ее формирования в значительной мере обусловлены поведенческими мотивами людей и характером социальной среды. В статье предложен подход к анализу поведения дистрибьютора в зависимости от материальных стимулов и действий спонсора.

Проблемам моделирования дистрибьюторской деятельности уделяется недостаточно внимания. В работе [1, гл. 4] выполнен эмпирический анализ дистрибьюторской сети, выявлен эффект ее бедности, проявившийся в том, что 84% дистрибьюторов закупили товар на сумму в пять раз меньшую, чем остальные 16% [1, с. 72]. В одном из первых в Украине исследований, посвященных системам продвижения товаров

на рынок, рассмотрен вопрос подготовки персонала на основе социотехнической парадигмы, развития пространства личности [2, с. 135 – 146]. В эмоциональной публикации [3] автор приводит собственный опыт привлечения дистрибьюторов. В работах [4 – 6] приведены разнообразные примеры моделей маркетинговой деятельности. Переводная публикация [7] содержит ряд приемов рекрутирования. Однако ни в одной из рассмотренных работ не обсуждается проблема моделирования механизма привлечения дистрибьюторов.

Дальнейшее исследование предлагаемого вопроса существенно опирается на результаты, полученные в работах [1; 2; 8], и является продолжением публикации автора данной статьи [9].

Предположим, функция полезности дистрибьютора имеет вид $U(w, e) = f(w) + g(e)$, где w — заработная плата; e — прикладываемые усилия, причем e может принимать значения e_1 и e_2 , а альтернативный уровень полезности составляет $U = U_0$ и является константой. Будем считать, что спонсор нейтрален к риску. Определим заработную плату дистрибьютора, которую устанавливает спонсор в зависимости от обеспечиваемого дистрибьютором объема продаж R , как

$$w = \begin{cases} w_1, & \text{если } R = R_1 \\ w_2, & \text{если } R = R_2 \end{cases} \quad (1)$$

Уровень усилий дистрибьютора известен только ему самому. Спонсоры конкурируют между собой за дистрибьютора. Зависимость продаж от прилагаемых усилий дистрибьютора можно описать следующей матрицей вероятностей (таблица).

Таблица

Матрица вероятностей

Усилия	Уровень продаж	
	R_1	R_2
e_1	p_{11}	p_{12}
e_2	p_{21}	p_{22}

Задача состоит в том, чтобы на основе учета ограничений — совместимости по стимулам, участия, нулевой прибыли спонсора — проанализировать возможность стимулирования высокого уровня усилий дистрибьютора.

Попутно необходимо выяснить, какую полезность получил бы дистрибьютор, если бы его заработная плата была фиксирована и не зависела от объема продаж или прилагаемых им усилий. Представляют интерес модель оптимального контракта в случаях симметричной и асимметричной информации; полезность дистрибьютора, соблюдающего условия этого контракта.

Чтобы получить возможность выполнить анализ модели рекрутизации, рассмотрим сущность механизма рекрутизации [7; 10]. Компания MLM (Multi